

Lausunto: Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvityksen loppuraportti

Uudenmaan, pääkaupunkiseudun tai Helsingin mahdollisen sote-erillisselvityksen loppuraportissa esitetään, että jatkovalmistelu pohjautuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen neljän itsehallinnollisen alueen ja Helsingin kaupungin toimesta. Myös erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu olisi ensisijaisesti alueilla. HUSin toissijaisesta järjestämisvastuusta säädettäisiin lailla.

Aikataulu: Lausunto tulee antaa 26.2.2020 mennessä.

1. Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet sosiaali- ja terveydenhuollossa?

- kyllä
- kyllä pääosin**
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus:

Esitetty aluejako on sosiaali- ja terveystalouden näkökulmasta hallittava ja huomioi Uudenmaan mittakaavan yhden maakunnan mallia paremmin. Viiden alueen mallissa vältetään osa niistä taloudellisista ja toiminnallisista fuusioriskeistä, joita yhden alueen mallissa olisi syntynyt. Esitetyllä mallilla ratkotaan myös Uudenmaan pienempien kuntien haasteita sosiaali- ja terveystalouden järjestämisessä.

Esitetty malli kuitenkin edellyttää panostamista sosiaali- ja terveystalouden yhteistyöhön kasvatus-, opetus-, työllisyys- ja kotouttamispalvelujen kanssa. Tämä on korostuneen tärkeää, jotta kunnissa voidaan vastata nopean kasvun, kaupungistumisen ja kansainvälisen muuttoliikkeen tuomiin erityisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin.

Erityisen kriittistä on tulevan rahoitusratkaisun suunnittelu. Vihdin kunta pitääkin myönteisenä raportin kirjausta, että rahoitusratkaisun valmistelussa otetaan huomioon ja arvioidaan mallin vaikutuksia kasvavien kaupunkien ja kuntien elinvoimaan, investointikykyyn ja -tarpeisiin nähden pitkällä aikavälillä.

2. Ottaako raportissa esitetty malli riittävässä määrin huomioon alueen erityispiirteet pelastustoimessa?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Raportissa esitetty malli mahdollistaa nykyisen kaltaisen pelastustoimen alueratkaisun ja ensihoidon järjestämiskäytännön. Esitetty Länsi-Uudenmaan sote-alue on sama kuin nykyisen Länsi-Uudenmaan pelastustoimen alue. Alueen kunnat ovat olleet tyytyväisiä pelastustoimen nykyiseen järjestämiskäytännöön, yhteistyön toimivuuteen ja palvelujen toimivuuteen.

3. Mahdollistaako esitetty erillisratkaisumalli pääsyn tarpeenmukaisten ja riittävien sote-palvelujen piiriin paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Esitetty Uudenmaan erillisratkaisumalli on muutoksena hallittavampi kuin yhden alueellisen järjestäjän malli. Esitetty aluejako pienentää fuusion riskejä merkittävästi yhden alueellisen järjestäjän malliin verrattuna. Esitetty aluejako on järkevin Uudellemaalle, koska se tarjoaa kestävästi sote-ratkaisun myös pienemmille Uudenmaan kunnille.

4. Mahdollistaako erillisratkaisu yhteen sovitettujen asiakaskohtaisten perustason sote-palvelukokonaisuuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Esitetty erillisratkaisumalli on muutoksena hallittavampi kuin Uudenmaan yhden alueellisen järjestäjän malli ja siten riskittömämpi.

5. Mahdollistaako erillisratkaisu erikoistason palvelujen toteutumisen alueella paremmin kuin yhden alueellisen järjestäjän malli?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa**

Sanallinen vastaus: Alueratkaisulla ei ole merkittävää vaikutusta erityistason palvelujen toteutumiseen.

6. Mahdollistaako erillisratkaisu perus- ja erikoistason sosiaali- ja terveystalvelujen toiminnallisen integraation alueella?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Ratkaisu parantaisi integraation edellytyksiä nykyiseen järjestelmään verrattuna. Ohjattavuus paranisi järjestämisvastuun keskittyessä itsehallinnollisille alueille ja ohjaavien tahojen määrän vähentyessä viiteen.

7. Esityksen mukaisesti erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu olisi yleisesti ja ensisijaisesti itsehallinnollisilla alueilla, HUSin järjestämisvastuu lakiin perustuvaa ja järjestämissopimuksella sovittavaa vastuuta. Onko raportissa kuvattu ratkaisu mielestänne sote-palvelujen järjestämisen näkökulmasta sekä hallinnollisesti ja HUSin omistajaohjauksen näkökulmasta toteuttamiskelpoinen ja turvaako se sote-palvelujen järjestämisen alueella?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Ratkaisu parantaisi integraation edellytyksiä nykyiseen järjestelmään verrattuna. Ohjattavuus paranisi järjestämisvastuun keskittyessä itsehallinnollisille alueille ja ohjaavien tahojen määrän vähentyessä viiteen.

8. Turvaako erillISRatkaisu sote-palvelujen järjestämiselle riittävän kantokykyiset alueet?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Raportin esityksen mukaan Länsi-Uudenmaan itsehallintoalue olisi kantokykyinen ja tarkoituksenmukainen. Länsi-Uudenmaan sote-alue olisi noin 470 000 asukkaan väestöpohjalla yksi Suomen suurimmista. Alueen voimakas väestönkasvu varmistaisi alueen kantokyvyn myös tulevaisuudessa. Länsi-Uudenmaan kunnat ovat väestön ikääntymisessä eri vaiheissa, joka osaltaan tasapainottaisi tulevaa kehitystä.

9. Turvaako erillISRatkaisu asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisen?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Kyllä, paremmin kuin yhden maakunnan ratkaisu Uudellamaalla.

10. Toteutuuko demokratia erillISRatkaisussa perustuslain edellyttämällä tavalla? (ks. raportin luku 3) Jos ei, niin miten esityksen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voitaisiin vahvistaa?

Sanallinen vastaus: Esitetty ratkaisu olisi merkittävästi kansanvaltaisempi kuin yhden maakunnan ratkaisu Uudellamaalla.

11. Toteutuuko palvelujen yhdenvertaisuus esitetyssä mallissa paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa**

Sanallinen vastaus: Palvelujen yhdenvertaisuus on varmistettavissa sekä alueellisessa että yhden järjestäjän mallissa.

12. Mahdollistaako erillisratkaisu kielellisten oikeuksien toteutumisen alueella paremmin kuin yhden järjestäjän mallissa?

- kyllä**
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Sanallinen vastaus: Esitettyssä mallissa erityisesti Länsi- ja Itä-Uudenmaan itsehallintoalueista muodostuisi vahvoja ruotsinkielisten palvelujen järjestäjiä. Edellytykset tosiasialliseen kielellisten oikeuksien toteutumiseen niillä alueilla, joilla ruotsinkielisten määrä on suurin, olisi vahvempi kuin yhden järjestäjän mallissa.

13. Millä toimenpiteillä ja missä palveluissa kielellisiä oikeuksia voitaisiin vahvistaa?

Sanallinen vastaus:

Ruotsinkielisten sote-erityispalvelujen saatavuutta voidaan parantaa kaikissa palvelukokonaisuuksissa. Ruotsinkielistä osaamista ja henkilöstöresurssia voidaan käyttää asiakaslähtöisemmin laajemmalla alueella. Ohjaus, neuvonta ja digipalveluissa on saavutettavissa skaalaetuja nopeallakin aikavälillä.

14. Millaisia vaikutuksia arvioitte erillisratkaisulla olevan osana hallituksen linjaamaa valtakunnallista kokonaisratkaisua?

Sanallinen vastaus:

Esitetty erillisratkaisu poikkeaa vain vähän valtakunnallisen ratkaisun päälinjoista. Mahdollisen HUSin tai Helsingin asemaa koskevan erityissääntelyn ei voida katsoa vaikuttavan kokonaisratkaisuun. Voimakkaasti kasvavien kaupunkiseutujen näkökulmasta oleellista ei ole vain sote-palveluiden järjestämisvastuu sekä niiden tiivis yhteys kaupunkien muihin palveluihin, vaan ratkaisevaa on myös se, miten ja millä mallilla palvelut tulevaisuudessa rahoitetaan. Uudenmaan erillisratkaisun rinnalla myös koko sote-uudistusta ja erityisesti sen rahoitusratkaisua tulee valmistella hyvässä yhteistyössä kuntien kanssa.

15. Ehdotuksia itsehallinnollisten alueiden nimiksi?

Sanallinen vastaus:

--

16. Muut vapaamuotoiset huomiot loppuraportista

Sanallinen vastaus:

Viiteen itsehallinnolliseen alueeseen pohjautuva erilliskeskitys on Vihdin kunnanhallituksen näkemyksen mukaan toteuttamiskelpoinen vaihtoehto Uudenmaan erilliskeskityksi tilanteessa, jossa hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on itsehallintoalueisiin pohjautuva valtakunnallinen keskitys. Sosiaali- ja terveyspalveluiden hallinnollisen keskityksen ohella on oleellista se, miten ja millä mallilla palvelut tulevaisuudessa rahoitetaan. Loppuraportissa todetaan, että erilliskeskityksen rahoituksellinen peruskeskitys olisi lähtökohdiltaan sama kuin muuallakin maassa ja itsehallinnollisten alueiden rahoitus perustuisi siten pääosin valtion rahoitukseen. Alueiden rahoitusjärjestelmää uudistettaisiin tarvekioituihin kriteereihin perustuvaksi. Toistaiseksi ei käytössä kuitenkaan ole tarkempaa tietoa uudistuksen rahoitusmallista eikä sen vaikutuksista tulevien itsehallintoalueiden eikä alueen kuntien taloudelle tai veronmaksajalle.

Kuntien tulojen keruu ja siirto valtiolle itsehallintoalueiden rahoitusta varten on mahdollista toteuttaa usealla eri tavalla. Vaihtoehtoisia malleja sekä niiden vaikutuksia tulisi analysoida perusteellisesti tiiviissä yhteistyössä kuntakentän kanssa. Sote-rahoitusmallin valinnan tulee perustua tutkittuun tietoon ja yhteisesti jaettuihin vaikutusarvioihin. Vain näin on mahdollista turvata kuntien yhdenvertainen kohtelu sekä löytää taloudellisesti kestävä keskitys koko julkisen talouden kokonaisuutta tarkastellen.

Erillisenä kokonaisuutena valtion tulee ratkaista verotulopohjaltaan taantuvien kuntien rahoituksen riittävyys sekä rahoitusperiaatteen toteutuminen niissä palveluissa, jotka sote-uudistuksen jälkeen jäävät kuntien järjestämisvastuulle.

On koko maan etu, että Uusimaa kykenee tulevaisuudessakin investoimaan niin liikenteeseen kuin kasvavan väestön tarvitsemiin palveluihin.